

доктора юридичних наук, професора Ю.М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В.С. Журавського. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. — 544 с.

3. Шаповал В. Теоретичні проблеми реалізації норм Конституції / В. Шаповал // Право України. — 1997. - № 6. - С. 4 — 8.

4. Конституція України: Офіц. видання. Станом на 8 січня 2013 року. - К.: Центр учбової літератури, ВМГО «Український молодіжний правничий союз», 2013. — 80 с.

5. Эбзеев Б.С. Конституция. Правовое государство. Конституционный суд / Б.С. Эбзеев. — М.: Закон и право, 1996. — 349 с.

6. Тихий В. Основні повноваження Конституційного Суду України / В. Тихий // Вісник Академії правових наук України. — 2003. — № 2 (33) - № 3 (34). — С. 287—301.

7. Закон України «Про Конституційний суд України» від 16.10.1996 № 422/96-ВР // <http://zakon2.rada.gov.ua>

8. Бондаренко Н.О. Проблемні питання конституційної юстиції в Україні / Н.О. Бондаренко // Фінанси і право. — 2011. - № 1. - С. 107-113.

9. Тихий В.П. Правова природа Конституційного Суду України та проблеми його повноважень / В.П. Тихий // <http://vuzlib.com/content/view/2339/54>

10. Гук П.А. Судебный прецедент как источник права: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / П.А. Гук — Саратов, 2002. — 205 с.

УДК 343.9.01

Лошицький М. В., к.ю.н., доцент, професор
кафедри адміністративного права і процесу НАВС

Новий погляд на категоріальний апарат теорії профілактики правопорушень

На основі аналізу обґрунтованих в юридичній літературі наукових підходів з'ясується співвідношення між основними термінами, які входять до категоріального апарату теорії профілактики, а також визначається місце профілактики в системі протидії злочинності.

Ключові слова: запобігання злочинам, контроль над злочинністю, попередження злочинів, превенція, припинення злочину, протидія злочинності.

На основе анализа обоснованных в юридической литературе научных подходов выясняется соотношение между основными терминами, которые входят в категориального аппарата теории профилактики, а также определяется место профилактики в системе противодействия преступности.

Ключевые слова: предотвращение преступлений, контроль над преступностью, предупреждение преступлений, превенция, пресечения преступления, противодействие преступности.

The analysis grounded in the legal literature of scientific approaches examined correlation between the basic terms that are included in the categories of the theory of prevention, as well as the place of prevention in the system of combating crime.

Keywords: crime, crime control, crime prevention, prevention, suppression of crime, the fight against crime.

Виклад основного матеріалу. У будь-якому дослідженні, яке тим чи іншим чином торкається питань протидії злочинності, особлива увага приділяється питанням термінології та співвідношення різних понять і визначень, які більш-менш адекватно окреслюють предмет і об'єкт дослідження. Однак, ознайомившись із значним масивом

наукових праць, присвячених профілактиці злочинів, ми помітили, що навіть серед кримінологів немає методологічно одноманітного підходу до визначення цього поняття. Більше того, в спеціальній літературі, нормативно-правових і відомчих актах, офіційних документах, ЗМІ, а також в практиці роботи правоохоронних органів останнім часом для позначення діяльності, спрямованої на протидію злочинності, поряд із ним (або ж замість нього) використовуються досить різні за своїм обсягом і змістом терміни. Це, наприклад, «боротьба», «попередження», «запобігання», «припинення», «протидія», «недопущення», «превенція», і навіть «контроль», «тиск», «регулювання», «моніторинг» тощо.

Така розмаїтість спеціальної термінології, з одного боку, пояснюється надзвичайною складністю профілактичної діяльності та широким колом суспільних відносин, на які вона спрямовується; а з іншого, як справедливо зауважують деякі науковці, «свідчить про нечіткі, а то й спірні уявлення про поняття, що, вочевидь, є наслідком недостатньої розробки самої проблеми» [1 с. 53]. Викладене вище свідчить про актуальність теми даної статті, в якій буде зроблена спроба вирішити три основні питання: перше – обґрунтування необхідності і доцільності вживання єдиної термінології для позначення профілактичної діяльності та окремих її аспектів; друге – визначення сутності та змісту основних термінів і понять, які використовуються в цій сфері; третє – з'ясування співвідношення, ієрархії та субординації між цими категоріями.

Про необхідність уживання єдиної термінології для позначення профілактичної діяльності наголошувалось ще в перших радянських монографіях, присвячених проблемам попередження злочинності. Зокрема, їх автори зазначали, що «не варто відшукувати відмінності між такими поняттями, як «попередження», «запобігання», «профілактика» і «припинення», оскільки їх зміст тотожний ... вони є синонімами й віддзеркалюють думку про необхідність вжиття таких заходів, які б попередили, а потім і зовсім виключали б появу з боку окремих осіб будь-яких протиправних учинків» [2, с. 13]. Зазначений підхід тривалий час залишався панівним в радянській кримінології і його дотримувались такі видатні науковці, як А.Е. Жалінський [3], В.М. Кудрявцев, І.І. Карпец [4], В.К. Звирбуль [5] та ряд інших. Як рівнозначні ці поняття розглядає також багато сучасних вчених [6, с. 5; 7, с. 30; 8, с. 132]. Зокрема, Ю.Г. Пономаренко зазначає, що «якщо брати ці визначення в їх широкому значенні, то усі вони співпадають тією або іншою мірою, оскільки вимагають, у кінцевому підсумку, вжиття таких заходів, які попереджають дії, що шкодять суспільству, і усувають причини, що їх породжують, та умови, що їм сприяють» [9, с. 115].

Деякі науковці лише частково підтримують зазначену позицію, ототожнюючи не всі ці поняття. Так, наприклад, одні вважають взаємозамінними «протидію», «попередження» та «профілактику» [10, с. 14; 11, с. 87], інші, лише два останні терміни [6, с. 15; 11, с. 87; 12, с. 139]. При цьому основна частина аргументів на користь необхідності використання єдиної термінології зводиться до принципової тотожності аналізованих термінів, що визначають одне й те саме явище, збігу їх буквального змісту, а також вживання їх як тотожних в абсолютній більшості робіт, нормативних актах і методичних рекомендаціях. У зв'язку з цим, вони наповняють на припиненні термінологічної дискусії, вважаючи її «недоцільною», позбавленою «теоретичного та практичного сенсу», «явно надуманою», і такою, що «поглиблює понятійну плутанину» [12, с. 136].

Ми не можемо погодитись із таким підходом і підтримуємо тих науковців, які справедливо зауважують, що «конкретизація термінології є неодмінною умовою чіткості під час розв'язання проблем боротьби зі злочинністю [13, с. 317]. То яким же чином

співвідносяться між собою терміни «попередження», «профілактика», «запобігання» та «припинення», яке смислове навантаження вони несуть? Для того, щоб дати відповідь на ці питання необхідно, передусім, провести їх етимологічне дослідження. З цією метою звернемося до тлумачних словників та довідкової літератури.

Як нам вдалося з'ясувати, під «попередженням» тлумачні словники зазвичай розуміють «застереження проти чого-небудь» [14, с. 868]. Відповідно, термін «попередити» означає «заздалегідь сповістити, повідомити про небезпеку; зробити щось раніше, ніж це станеться» [15, с. 124]. Досить близьким до нього за змістом є термін «профілактика», що має грецьке походження (*prophylaktikos* – запобіжний) й дослівно трактується як «заходи, що запобігають виникненню й поширенню чогось» [14, с. 995]. Поряд із цими категоріями все частіше вживаються терміни «запобігання» та «припинення». Перший означає «не допустити, заздалегідь від-вернути що-небудь небажане»; другий – «переривання якої-небудь дії, процесу, стану, що триває» [14, с. 943].

З аналізу наведених понять видно, що сучасні тлумачні словники трактують їх таким чином, що за змістом вони мають більше спільного, аніж відмінного. Така етимологічна тавтологія є причиною того, що в більшості правових актах та методичних рекомендаціях вони використовуються як взаємозамінні, або ж уживаються у невластивому їм значенні. Водночас, це ще не означає, що між ними немає різниці. На нашу думку, за кожним з цих термінів стоїть різний зміст, а тому обґрунтування їх ієрархічного розташування має важливе не лише теоретичне, а й практичне значення. Однак, в його основу має бути покладено не етимологічне значення лексичних одиниць, а, передусім, конкретний зміст, який в них вкладається стосовно практики боротьби зі злочинністю. І хоча саме на таких позиціях стоїть більшість сучасних науковців, вони й досі не виробили єдиного методологічного підходу до розуміння самих термінів, обґрунтовуючи різні, іноді діаметрально протилежні погляди на їх зміст. Аналіз наукової літератури дозволив нам виділити три основні підходи до розв'язання цієї проблеми.

1. Домінуючою в кримінології на сьогодні є точка зору, згідно якої родовим, більш широким поняттям слід вважати «попередження», що включає в себе всі інші напрями та види соціальної діяльності, що прямо чи опосередковано впливають на стан злочинності [5, с. 31; 9, с. 116; 16, с. 128]. Як зауважують деякі науковці, таке розуміння виходить з аналізу англійської кримінологічної літератури, в якій термін «попередження» (*prevention*) використовується для визначення всіх процесів впливу суспільства на злочинність і девіантну поведінку. Саме тому, конгреси ООН, присвячені цим питанням, іменуються конгресами з попередження злочинності і поведінки з порушниками [17, с. 28-30]. Крім того, саме цей термін використовує законодавець в деяких нормативно-правових актах, наприклад, в Законі «Про попередження насильства в сім'ї» [18].

В межах зазначеного підходу особливу увагу звертає на себе точка зору тих вчених, які розглядають поняття «попередження» та «профілактика» як ціле та частину (або ж вид і рід) [10, с. 15; 14, с. 6; 15, с. 248; 19, с. 12]. При цьому, на думку однієї групи науковців, зазначені поняття відрізняються між собою за сферою дії заходів, що ними охоплюються: попередження – це діяльність щодо втілення в життя комплексу заходів, спрямованих на викорінення злочинності, а також причин і умов, що її породжують, тоді як профілактика – це діяльність, що спрямована на недопущення конкретних злочинів, виявлення осіб, які можуть вчинити злочин в силу їх антигромадської спрямованості [15, с. 248]. Друга група науковців розмежує їх за часовим критерієм: профілактика автоматично припиняється розпочатим злочином, тоді як попереджувальні заходи тривають ще на стадії готування та замаху [10, с. 15].

На нашу думку, використання терміну «попередження» в такому широкому розумінні є дещо некоректним. Річ у тім, що при дослівному трактуванні він означає відвернення чогось, що ще не сталося, але може відбутися в майбутньому. Оскільки злочинність об'єктивно існує, то її неможливо попередити [6, с. 46]. Це спостереження свідчить про існування формальної логічної помилки в самому гносеологічному змісті словосполучення «попередження злочинності». З цієї точки зору, більш вдалим, на нашу думку, є такі словосполучення, як «попередження злочинів», «попередження правопорушень» тощо.

2. Друга група науковців вважає, що більш загальним поняттям є «профілактика» [5, с. 31; 19, с. 12]. На користь такого підходу наводяться різноманітні аргументи. По-перше, на відміну від «попередження», термін «профілактика», виходячи з його дослівного трактування, можна застосовувати не лише щодо окремих злочинів, але й щодо злочинності взагалі [20, с. 17]. По-друге, саме цьому терміну віддає перевагу законодавець, вживаючи його в більшості нормативно-правових актів. Зокрема, він зустрічається в Законах «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»; в проектах Законів «Про профілактику злочинності», «Про профілактику безпритульності»; в Указі Президента «Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року»; в постановках та розпорядженнях КМУ «Про затвердження плану заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року»; «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» та інших.

При цьому, як нам вдалося з'ясувати, коли мова йде про профілактику злочинів в широкому розумінні, як правило, застосовується термін «соціальна профілактика», що за своїм змістом вважається більш емним поняттям і охоплює найрізноманітніші форми охорони людей, суспільства і держави від злочинних посягань. Такої думки дотримуються не лише науковці, але й законодавець, який вкладає в нього наступний зміст: це вид соціальної роботи, спрямованої на запобігання складним життєвим обставинам сімей, дітей та молоді, аморальній, протиправній поведінці в сім'ях, серед дітей та молоді, виявлення будь-якого негативного впливу на життя і здоров'я дітей та молоді і запобігання такому впливу та поширенню соціально небезпечних хвороб серед дітей та молоді [21].

3. Не менш поширеною в кримінології на сьогодні залишається є й третя точка зору, згідно якої базовим поняттям, що охоплює всі форми та заходи превентивного характеру, є «запобігання» [4, с. 22; 5, с. 64; 8, с. 133; 22, с. 98;]. Її коріння сягають ще радянської кримінології, в якій панував широкий підхід до тлумачення терміну «запобігання». Так, наприклад, тривалий час в кримінологічній літературі найбільш розповсюдженими було таке лаконічне, хоча й занадто узагальнене визначення запобігання злочинності: «комплекс взаємопов'язаних заходів, що проводяться з метою викорінення злочинності та усунення причин, які її породжують» [5, с. 64]. З часом, цей термін набув більш широкого, комплексного характеру й почав розглядатись відразу з кількох позицій: по-перше, як соціальна функція [23, с. 53]; по-друге, як загальнодержавні заходи [4, с. 22]; по-третє, як діяльність, здійснювана державними органами і громадськістю [8, с. 133].

Цікаво, що в наш час цей підхід не втратив актуальності. На його користь наводяться нові аргументи. Зокрема, наголошується, що саме термін «запобігання» є правильним перекладом терміну «предупреждение», на що звернуто увагу в Концепції розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI століття; усі інші суміжні категорії визначаються через термін «запобігання»; в ст. 34 Конституції вживається саме цей термін;

ст. 1 ККУ одним із завдань кримінального закону теж називає запобігання злочинів.

Однак, незважаючи на всі ці аргументи, більшість кримінологів вважають аналізований підхід необґрунтованим. Так, наприклад, О. Литвак зазначає, що «тенденція широкого тлумачення одного із фундаментальних інститутів кримінології ... відображає застаріле, можливо, навіть, неусвідомлене неприйняття соціології та психології злочинності» [22, с. 97]. Підтримуючи дану точку зору, доповнимо, що наділення терміну «запобігання» таким широким змістом суперечить його буквальному розумінню як сукупності заходів, спрямованих на попередження не потенційних (уявних), а наявних негативних явищ. Саме тому, в науковій літературі на сьогодні домінуючим залишається більш вузьке розуміння сутності запобігання, як однієї із складових (стадій) попереджувальної чи профілактичної роботи.

Такими є основні точки зору на проблему взаємозв'язку понять «попередження», «профілактика» та «запобігання», що висловлюються в кримінологічній літературі. Однак, незважаючи на всю їх обґрунтованість і зовнішню логічність, ми не можемо їх підтримати в повному обсязі. На нашу думку, яка ґрунтується на аналізі наукових джерел, нормативно-правових актів, а також сучасних тенденцій розвитку кримінологічної науки, жоден із цих термінів не можна використовувати як взаємозамінний. Всі вони мають різне смислове навантаження, за кожним із них стоїть різний зміст, кожний із них має відмінний від інших механізм соціальної дії. Зроблений нами висновок має не лише теоретичне, але й важливе практичне значення, оскільки дозволяє правильно організувати процес протидії злочинності. Водночас, він породжує нове питання: яким чином співвідносяться між собою аналізовані поняття? Відповідь на нього можна отримати, якщо проаналізувати більш широкий за змістом термін – «боротьба зі злочинністю».

На сьогодні цей термін є найбільш поширеним, й активно вживається не лише в вітчизняному законодавстві, але й в міжнародних документах. Він став своєрідним еталоном й однозначно оцінюється переважною більшістю науковців як самий загальний, родовий [7, с. 20; 36, с. 24]. Поняттям «боротьба зі злочинністю» охоплюються всі форми та напрями роботи суспільства і держави, спрямовані на мінімізацію кількості протиправних діянь, починаючи від розробки законодавства та його застосування і закінчуючи соціальним забезпеченням процесів формування особистості, її виховання, впливу на неї з метою недопущення девіантної поведінки. Тобто йдеться про тотальний вплив на нейтралізацію факторів, що породжують злочинність.

Найбільш послідовно такий підхід до розуміння терміну «боротьба зі злочинністю» було обґрунтовано Г.А. Аванесовим, що розглядає її як багаторівневу діяльність, різні рівні якої є нерівнозначними й співвідносяться один з одним як ціле та частина. При цьому більш загальним, родовим поняттям, на його думку, є «боротьба з правопорушеннями» (ціле), серед складових частин якої особливе місце відводиться попередженню, що включає в себе різні види цілеспрямованої попереджувальної діяльності, в тому числі й профілактику, запобігання та припинення, як основні її етапи [15, с. 340].

Однак, не всі науковці підтримують такий широкий підхід до розуміння терміну «боротьба зі злочинністю». Так, наприклад, М.М. Биргеу, виходячи з етимологічного тлумачення терміну боротьба, як «активного протистояння протилежних інтересів, мета якого полягає в пануванні одних над іншими», вказує на неможливість його застосування для завчасної корекції відхиляючої поведінки, яка в потенціалі може призвести до вчинення злочину. У зв'язку з цим, на його думку, більш вдалим є термін «протидія», в якому підкреслюється зворотний характер впливу на злочинність лише у

випадку прояву певних відстежених тенденцій [20, с. 19]. На такі переваги терміну «протидія» вказують й інші науковці, [7, с. 20; 24, с. 93]. А деякі навіть розглядають його як більш широке поняття, яке включає в себе боротьбу зі злочинністю в кримінально-правовому аспекті та боротьбу щодо її попередження [11, с. 86].

Також, в останні роки все більшого розповсюдження набули терміни «контроль над злочинністю» і «кримінологічний моніторинг», які пропонується застосовувати як базові для позначення усіх можливих форм державного впливу на злочинність [25, с. 7]. На нашу думку, застосування цих термінів у такому широкому розумінні є необґрунтованим, тому що далеко не все в злочинності можна спостерігати, а тим більше, контролювати. Дещо відрізняється від них за своїм змістом ще один новий термін – «превенція», в якому науковці пропонують поєднати всі поняття, пов'язані з «попередженням правопорушень», зокрема, діяльність щодо їх попередження, профілактики та запобігання [26, с. 272]. На нашу думку, застосування даного терміну теж не може розв'язати відомий спір про співвідношення термінів «профілактика» та «попередження», оскільки він фактично отожднюється з останнім.

Отже, підсумовуючи аналіз найбільш поширених на сьогодні підходів до тлумачення термінів «профілактика», «попередження», «запобігання», «припинення», «боротьба» та «протидія» ми можемо зробити такі висновки.

По-перше, вихідними, базовими поняттями, що охоплюють усі відомі види впливу на злочинність, необхідно вважати «протидію» та «боротьбу». Незважаючи на деякі розбіжності в їх етимологічному тлумаченні, ми вважаємо їх якщо не тотожними, то досить близькими за змістом. При цьому ми наполягаємо на тому, що в науковому обігу та в практиці законотворчості необхідно віддавати перевагу саме першому терміну, який має універсальний характер і завдяки своїй всеосяжності, фундаментальності, політичній та ідеологічній незаангажованості дозволяє наповнити його зміст конкретним смислом, обумовленим науково-практичними інтересами і потребами.

По-друге, «протидію злочинності» необхідно розглядати як складну юридичну категорію, яка включає в себе різноманітні за своїм характером і змістом заходи. Умовно, ці заходи ми поділяємо на три групи: попереджувальні, кримінально-правові та відновлюючі. В межах першої групи ми розрізняємо профілактичні та запобіжні заходи, а також заходи, спрямовані на припинення протиправної поведінки; в межах другої групи – заходи щодо виявлення протиправних діянь та розшуку осіб, які їх вчинили, їх розкриття та розслідування, притягнення винних до відповідальності, а також забезпечення відбування ними покарання; в межах третьої групи – заходи, спрямовані на виправлення та перевиховання правопорушників, їх ресоціалізацію та адаптацію після відбування покарання, а також недопущення вчинення ними нових протиправних діянь.

По-третє, профілактику не слід розглядати лише як одну із складових частин попереджувальної роботи. На нашу думку, ця категорія має універсальний характер. Річ у тім, що профілактичні заходи вживаються не лише на стадії попередження протиправних діянь, а й на усіх інших етапах протидії злочинності. Так, наприклад, одним із завдань розслідування злочинів є виявлення причин та умов, що сприяли їх учиненню; з метою недопущення вчинення нових злочинів до особи застосовуються деякі запобіжні заходи; основним завданням відновлювальних заходів теж є недопущення вчинення особою нових злочинів. З викладеного стає зрозуміло, що «профілактику» та «попередження» не варто розглядати як частину та ціле, адже профілактичні заходи не вичерпують свій потенціал на стадії попередження й поширюють свій вплив також на інші стадії протидії злочинності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Саркисов Г. С. Социальная система предупреждения преступности / Г. С. Саркисов. — Ереван : Айтастан. — 1975. — 175 с.
2. Гельфанд И. А. Предупреждение преступлений — основы борьбы с искоренением преступности / И. А. Гельфанд, П. П. Михайленко. — М. : Юрид. лит., 1964. — 203 с.
3. Жалинский А. Э. Специальное предупреждение преступлений в СССР : [вопросы теории] / А. Э. Жалинский. Львов : Выща школа, Изд-во при Львов. гос. ун-те, 1976. — 194 с.
4. Курс советской криминологии : предупреждение преступности / Под ред. В. Н. Кудрявцев, И. И. Карпец, Б. В. Коробейников. — М., 1986. — 548 с.
5. Теоретические основы предупреждения преступности / В. В. Клочков, А. С. Шляпочников, В. Н. Кудрявцев и др.; Отв. ред. В. К. Звирикуль. — М.: Юрид. лит, 1977. — 256 с.
6. Голоднюк М. Н. Предупреждение преступности : [учебное пособие] / М. Н. Голоднюк, В. И. Зубкова. — М. : Издательство Московского университета, 1990. — 112 с.
7. Литвинов О. М. Адміністративно-територіальна координація діяльності суб'єктів профілактики злочинів в Україні на місцевому рівні : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Литвинов Олександр Миколайович. — Харків : Національний університет внутрішніх справ України, 2002. — 276 с.
8. Левицька Л. В. Запобігання насильницьким злочинам щодо неповнолітніх в Україні : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Левицька Людмила Василівна. — Ірпінь : Академія Державної податкової служби України, 2003. — 224 с.
9. Пономаренко Ю. Г. Криминологічна характеристика та попередження злочинів у сфері незаконного наркообігу : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Пономаренко Юлія Григорівна. — Харків : Національний університет внутрішніх справ України, 2004. — 196 с.
10. Кальченко Т. Л. Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні спеціальними органами та установами : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Кальченко Тетяна Леонідівна. — К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. — 222 с.
11. Бандурка А. М. Преступность в Украине: причины и противодействие [монография] / А. М. Бандурка, А. М. Давиденко. — Харьков : Гос. спец. изд-во «Основа», 2003. — 368 с.
12. Курс криминології : Загальна частина : [підручник у 2 кн.] / О. М. Джуца, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; За заг. редакцією О. М. Джуци. — К. : Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
13. Криминология : [учебник для юридических вузов] / Под общей редакцией д.ю.н., проф. А. И. Долговой. — М. : Издательская группа НОРМА ИНФРА, 1999. — 784 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К.; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2001. — 1054 с.
15. Словарь русского языка [в 4-х томах] / Под ред. А. П. Евгеньевой. — М. : Русский язык, — Том 3. 1983. — 750 с.
16. Доброрез І. О. криминологічна характеристика та попередження незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (за матеріалами АРК) : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Доброрез Ігор Олександрович. — Харків : Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого, 2005. — 242 с.
17. Сорочинський М. Г. Попередження злочинності засобами кримінального права : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Сорочинський Микола Георгійович. — Одеса : Одеська національна юридична академія, 2004. — 262 с.
18. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15.11.2001 р.
19. Алексеев А. И. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы : [монография]. / А. И. Алексеев, С. И. Герасимов, А. Я. Сухарев. — М. : Издательство НОРМА, 2001. — 496 с.
20. Быргэу М. М. Организация деятельности полиции Республики Молдова по профилактике преступлений : дисс. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Быргэу Михаил Михайлович. — Харьков : Национальный университет внутренних дел, 2004. — 532 с.

21. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р.
22. Литвак О. Загальнотеоретичні підвалини спеціально-кримінологічного запобігання злочинності / О. Литвак // Право України. — 2001. — № 5. — С. 97-103.
23. Яковлев А. М. Индивидуальная профилактика преступного поведения / А. М. Яковлев. — Горький, 1977. — 253 с.
24. Нікітенко С. В. Профілактика корисливих та корисливо-насилницьких злочинів, скоєних жінками на тлі наркоманії : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Нікітенко Станіслав Володимирович. — Харків : Національний університет внутрішніх справ України, 2004. — 214 с.
25. Литвак О. М. Державний контроль над злочинністю : кримінологічний аспект: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.08 — Харків, 2002. — 35 с.
26. Ведерникова О. Н. Теория и практика борьбы с преступностью в Великобритании / О. Н. Венедиктова. — М. : Российская криминологическая ассоциация, 2001. — 344 с.

УДК 342.951 : 351.82

Калатур М. В., начальник факультету підготовки працівників слідства ННПФСКМ НАВС, к.ю.н.;
Білик В. М., доцент кафедри адміністративної діяльності НАВС справ, к.ю.н.

Політика держави у протидії нелегальній міграції

В статті зроблена спроба розкрити сучасний стан нелегальної міграції, роль в цьому держави України, громадських організацій щодо протидії нелегальній міграції під кутом розуміння цієї проблеми не тільки для України, а і інших держав. Також наголошується на тому, що Україна притримується міжнародних норм вимог Євросоюзу, чинного законодавства з метою прояву гуманності відносно нелегальних мігрантів і розуміння проблем тих людей які стали нелегальними мігрантами.

Ключові слова: міграція, нелегальна міграція, легальні мігранти, напівлегальні мігранти, геополітичне становище України, роль церкви, «чорний» ринок послуг, реадмісія, примусове видворення, адміністративний суд.

В статье сделана попытка раскрыть современное состояние нелегальной миграции, роль в этом государства Украины, общественных организаций по противодействию нелегальной миграции под углом понимания этой проблемы не только для Украины, а и других государств. Также подчеркивается, что Украина придерживается международных норм требований Евросоюза, действующего законодательства с целью проявления гуманности в отношении нелегальных мигрантов и понимания проблем тех людей которые стали нелегальными мигрантами.

Ключевые слова: миграция, нелегальная миграция, легальные мигранты, полулегальные мигранты, геополитическое положение Украины, роль церкви, «черный» рынок услуг, реадмиссия, принудительное выдворение, административный суд.

This paper attempts to reveal the current state of illegal immigration, the role of Ukraine in the State, civil society organizations to combat illegal immigration at an angle of understanding of the problem, not only for Ukraine but also other countries. Also emphasizes the fact that Ukraine follows the international standards requirements of EU current legislation to the manifestation of humanity with respect to illegal immigrants and understanding of the problems of the people who were illegal immigrants.

Keywords: migration, illegal immigration, legal immigrants, migrants semi geopolitical situation of Ukraine, the role of the church, «black» market services, readmission, forced expulsion, the administrative court.